

2. Выготский Л.С. Избранные психологические исследования [Текст] / Л.С. Выготский. – М.: Учпедгиз, 1956. – 442с.
3. Леонтьев А.А. Основы психолингвистики [Текст] / Леонтьев А.А. – М.: Смысл, 1999. – 287с.
4. Лингвистический энциклопедический словарь / [гл. ред. В. Н. Яреца]. – М.: Советская энциклопедия, 1990. — 686 с.
5. Новый англо-русский словарь / [авт.-сост. Мюллер В.К.]. – М.: Русский язык, 2001. – 880с.
6. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: Напрямки та проблеми [Текст] / Селіванова О.О. – Полтава: Довкілля – К, 2008. – 711с.
7. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка [Текст] / В.И. Шаховский. – М.: Издательство ЛКИ, 2008. – 208 с.
8. Danes Fr. Cognition and Emotion in the Discourse Interaction: A Preliminary Survey of the Field / Danes Fr. – Berlin: XIV International Congress of Linguists Organized under Auspices of CIPL, 1987. – 448 p. – (Preprints / the Plenary Session Papers, XIV International Congress of Linguists Organized under Auspices of CIPL; Berlin, 10-15 August 1987).
9. Longman dictionary of contemporary English / [director Della Summers]. – 4th edition. – Edinburgh: Pearson Education Limited, 2005. – 1950 p.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

10. Inauguration dairy [Електронний ресурс. – Дата перегляду: 06.02.2010] – Режим доступу до газети: <http://www.guardian.co.uk/world/oliverburkemanblog>
11. The New York Times [Електронний ресурс. – Дата перегляду: 21.02.2010] – Режим доступу до газети: <http://www.nytimes.com/2010/02/21/us/politics/06palin.html?scp=2&sq=election%20campaign&st=Search>
12. The Times [Електронний ресурс. – Дата перегляду: 24.02.2010] – Режим доступу до газети: <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/politics/article7025809.ece>

Приходько Г. І.
(Запоріжжя)

КОНЦЕПТОСФЕРА ОЦІННОСТІ В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

У статті розглядаються питання, які пов'язані з аналізом концептосфери оцінності. Підкреслюється, що однією з основних її рис є антропоцентричність.

В статье рассматриваются вопросы, связанные с анализом концептосферы оценочности. Особое внимание уделяется исследованию антропоцентричности последней.

In this article questions connected with the analysis of conceptual sphere of evaluation are discussed. Special attention is paid to the anthropocentric character of this sphere.

Дослідження і опис мовної картини світу є одним з актуальних напрямів сучасної лінгвістики. До найважливіших характеристик мовної картини світу відносять притаманний їй “суб'єктивізм” у відображенні позвмовної дійсності [8, 67 – 68].

На відміну від наукової мовна картина світу “включає не тільки відображені об'єкти, але і позицію суб'єкта, що відбиває, його ставлення до цих об'єктів, причому позиція суб'єкта - така ж реальність, як і самі об'єкти. Система соціально-типових позицій, стосунків, оцінок знаходить знакове відбиття в системі національної мови і бере участь в конструюванні мовної картини світу” [8, 67].

У сучасній лінгвістиці дуже плідні дослідження проводяться в аспектах антропоцентризму і функціоналізму. Проблемам “мовної особистості” [7], питанням прагматики і найбільш відповідного вираження різних смислів присвячено немало досліджень. У цьому ряді оцінка займає важливе місце. Оцінна інтерпретація онтологічних категорій, безсумнівно, відводить оцінці статус універсальної категорії, що пронизує всі сфери людського буття. Об'єктом оцінки можуть бути якості, вчинки і стани людей, властивості предметів, процеси і ситуації і тому подібне Семантика оцінки була предметом дослідження і аналізу багатьох дослідників [2; 4;5].

Оцінка, будучи універсальною категорією, знаходить вираження в різних мовах, але способи вираження оцінних значень різні. Оцінка, очевидно, є найбільш антропоцентричною категорією, зважаючи на її сутність бути вираженою лише людиною. Тому вивчення оцінки тісно пов'язане з властивістю людини здійснювати раціональну (інтелектуальну) і емоціональну діяльність. Виникнення двох напрямів вивчення оцінки, а саме емотивізму і натуралізму, відбиває саме ці дві людські сторони ставлення до дійсності. Дискусія про первинність або вторинність емоціональної або раціональної сторони оцінки привела до здолання протиріч і до плідного розу-

міння оцінки як об'єднання суб'єктивних і об'єктивних смислів. У емоціональній оцінці міститься частка інтелектуальної так само, як в інтелектуальній є частка емоціональної, тому що “в мові немає двох чітко відмежованих одна від одної систем: системи логічних і системи афектних значень. Їх поділ – це всього лише необхідна абстракція... Вона не більш штучна, ніж відмінність між розсудливими і емоціональними актами мислення, які насправді окремо не існують” [3, 23].

З філософської точки зору оцінка - це ставлення до соціальних явищ, людський діяльності, поведінки, встановлення їх значущості, відповідності певним нормам і принципам моралі (схвалення і осуд, згода або критика і тому подібне). Вона визначається соціальною позицією, світоглядом, рівнем культури, інтелектуального і етичного розвитку людини. З іншого боку, урахування мотивів, засобів і цілей дії, його умов, місця в системі поведінки особистості - необхідна умова його правильної оцінки.

Лінгвістичний аспект категорії оцінки складає сукупність засобів і способів її вираження - фонетичних, морфологічних, синтаксичних, лексичних і тому подібне, таких, що відображають елементи оцінної ситуації. Оцінна ситуація - явище дуже складне. Дослідники виділяють в оцінній ситуації типові компоненти суб'єкт оцінки, об'єкт оцінки і оцінний предикат [4, 12], що відповідає компонентам оцінки в логічному уявленні (пор. суб'єкт, об'єкт і основа оцінки в [5]). Однак оцінна структура набагато складніша, вона складається з багатьох компонентів, що відбивають її складну будову. Оцінне висловлювання може включати і ряд факультативних елементів, таких як Мотивування, класифікатори, різні засоби інтенсифікації і деінтенсифікації, суб'єкт “користі”. Дійсність оцінюється за якістю або по кількості. У першому випадку оцінка здійснюється за шкалою “добре – байдуже (нульова оцінка) – погано”, в другому – за ознакою “більше норми/менше норми”. Оцінка виражається мовцем у формі думки про цінність ознаки. Таким чином, думка, виражена мовцем, суб'єктивна, вона може варіюватися від “+” до “-” залежно від інтенції мовця. І тоді, як справедливо відзначає В.Н.Телія, “практично всі оцінки відносні, оскільки вони залежать від емпатії..., а тому більшість оцінних значень амбівалентні: вони змінюють свій “+” на “-” залежно від ціннісної орієнтації мовця” [10, 110]. Специфіка оцінної номінації полягає в тому, що використовувати її, “мовець виражає не тільки певний інтелектуальний зміст, але і закріплене в мовній практиці оцінне ставлення до мовної одиниці і через неї до ситуації, що позначається” [9, 44– 45].

Оцінці підлягає все, що доступно людині. Набагато частіше, однак, оцінне ставлення виявляється до людини, до її фізичних і психічних якостей. Саме ця сфера кваліфікації є і найбільш дослідженою в психологічному, прагматичному, комунікативному, стилістичному і інших аспектах. Хоча і далеко не в подібному обсязі спостерігається дослідження оцінних можливостей мови в її взаємодії з національною культурою. Національна специфіка кваліфікативних структур виявляється більш рельєфно при розгляді даного явища в різних мовах і різних культурах.

Загальноновизнаним є факт існування загальної оцінки і приватних оцінок. У значенні загальної оцінки не міститься вказівка на яку-небудь конкретну ознаку, вона позначає тільки оцінку. В області прикметників, наприклад, такими, насамперед, є прикметники *гарний/поганий*. Не потребують мотивації виразу оцінки також такі прикметники, як *чудовий, дивовижний, чудовий, чарівний, огидний* і ін. При виразі приватної оцінки міститься вказівка і на конкретну ознаку і вказівка на оцінку. Аналіз оцінки в лінгвокультурологічному аспекті припускає виявлення типів символічних і стереотипних оцінок в різних картинах світу і способів їх мовного вираження.

“Слово-символ – це свого роду “банк даних”, який можна уявити собі у вигляді спіралі, тобто кругів, які ніби заховані один в одному і переходять один в другий. Це семантична спіраль символу, яка включає широкий спектр значень, починаючи від імпліцитних (прихованих, потенційних), тобто ніяк не виражених в слові, але які є невід'ємною його частиною, і закінчуючи шкалою семантичних субститутів, тобто запрограмованою заміною одного значення іншим [8, 97 – 98].

Поняття концептосфери, що активно увійшло до наукового ужитку, так визначається Д.С.Ліхачевим: “У сукупності потенції, відбиті в словарному запасі окремої людини, як і всієї мови в цілому, ми можемо назвати концептосферами” [7, 284]. Очевидно, концептосферу мови утворюють безліч концептосфер, що вбирають в себе систему концептів. Поняття концепту є все ще дискусійним, але очевидно, що концепт реалізується в словесному знаку і в мові в цілому. Концепт має складну структуру, що базується не лише на мовній і мовленнєвій семантиці мовної одиниці, але й проникаючи глибоко в письмову, матеріальну і духовну культуру етносу.

Концептосфера оцінності займає дуже обширну територію мови і культури народу. Особливо різноманітні оцінні позначення якостей людини, що відповідає загальній природі прагматичного аспекту мови. Людському спілкуванню властивіше ставлення до ознак людини, чим предметів.

Як вважає А.А.Апресян, в цій семантичній сфері мова є “неправдоподібно марнотратною” [1, 312]. Антропоцентризм категорії оцінки передбачає дослідження, що виходить далеко за обмежений обсяг даної роботи. Тому предметом аналізу в запропонованій статті буде тільки оцінка людини.

Загальна оцінка людини, позитивна і негативна, в ментальному світі виражається в основному позитивною і негативною лексикою (іменниками і прикметниками). У її склад входять також слова, що відносяться до загальноживаної і книжкової лексики. При переносно-метафоричному вживанні вони набувають пейоративної експресії. Не менш численну групу складають зооморфізми і отпредмечені назви, які функціонують в переносно-метафоричному значенні.

У основі оцінки може лежати якийсь зразок, ідеал, стандарт, що є універсальним для багатьох культур і веде свій початок з давніх часів. У людській культурі одним з таких концептів із символічним значенням є зірка. Зірка – це присутність божества; верховна сила; вічне; невмируще; вище досягнення; ангел - веститель Бога; надія. Зірка з різним числом променів зустрічається в багатьох культурах і має різне символічне значення, що майже завжди є позитивним.

Характеристика людини по ступеню значущості в соціальній ієрархії представляється стандартними в кожному мовному колективі оцінками, які співпадають і розходяться за своєю образністю. Використання образних засобів в оцінних моделях є неодмінною властивістю даних мовних засобів. Проте, не всі мовні засоби володіють прозорою семантикою, іноді доводиться виконати етимологічні дослідження, що глибоко йдуть, для пояснення деяких виразів.

Таким чином, оцінка різних якостей людини відіграє важливу роль у формуванні ціннісної картини світу, оскільки розгляд процесів оцінної категоризації і концептуалізації розкриває активну роль людини у сприйнятті та обробці інформації. Перспективним видається дослідження специфіки процесів формування оцінних категорій, особливостей їх організації і мовної репрезентації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Апресян Ю. Д. Лексическая семантика: Синонимические средства языка. – М.: Наука, 1974. – 367 с.
2. Арутюнова Н. Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт. – М.: Наука, 1988. – 341 с.
3. Балли Ш. Французская стилистика. – М.: Изд-во иностр. лит-ры, 1961. – 181 с.
4. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки. – М.: Наука, 1985. – 228 с.
5. Ивин А. А. Логика: Учебник. – М.: Гардарики, 1999. – 352 с.
6. Караулов Ю. Н., Коробова М. М. Индивидуальный ассоциативный словарь // Вопр. языкознания. – 1993. – № 5. – С. 5 – 15.
7. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка // Изв. АН. Серия лит-ры и яз. – Т. 52. – № 1. – 1993. – С. 3 – 9.
8. Маслова В. А. Лингвокультурология. – Москва: Academia, 2001. – 208 с.
9. Телия В. Н. Механизмы экспрессивной окраски языковых единиц // Человеческий фактор в языке. Языковые механизмы экспрессивности / Отв. ред. В. Н. Телия. – М.: Наука, 1991. – С. 36 – 66.
10. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. – Москва: Школа “Языки русской культуры”, 1996. – 228 с.

Разуменко Ф. В.
(Київ)

СТРАТЕГИЯ САМОПРЕЗЕНТАЦИИ У ПАРЛАМЕНТСКИХ ДЕБАТАХ ВЕЛИКОБРИТАНИИ ТА ИТАЛИИ

У статті розглядаються особливості дискурсу парламентських дебатів у Великобританії та Італії на прикладі стратегії самопрезентації. Компаративне дослідження у крос-культурному аспекті алломорфних та ізоморфних тактик, притаманних стратегії самопрезентації, дозволило виокремити домінуючі та рецесивні риси актуалізації впливу на аудиторію у мовленні британських та італійських парламентарів в інституалізованій комунікації. Цільнооформленість мовлення зазначених комунікантів в межах стратегії самопрезентації досягаються за допомогою емпатичності, метафоризації, аксіологічності та контрастивності повідомлення.

В статье рассматриваются особенности дискурса парламентских дебатов в Великобритании и Италии на примере стратегии самопрезентации. Компаративное исследование в кросс-культурном аспекте алломорфных и изоморфных тактик, присущих стратегии самопрезентации, позволило выделить доминирующие и рецессивные черты актуализации влияния на аудиторию в речи британских и итальянских парламентариев в институализированной коммуникации. Цельнооформленность речи вышеуказанных комунікантов в пределах стратегии самопрезентации достигается с помощью эмпатичности, метафоризации, аксиологичности и контрастности сообщения.